

طراحی، اعتباریابی و بررسی اثربخشی چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان بر آگاهی والدین و مربیان

صدیقه احمدی^۱، نسرین محمدحسنی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۵ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۲/۰۸

چکیده

هدف پژوهش حاضر، طراحی، اعتباریابی و اثربخشی چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان (با توجه به مبانی دینی و فرهنگی)، بر آگاهی والدین و مربیان بود. پژوهش حاضر با روش شبه آزمایشی، طرح پس آزمون با گروه گواه در سه فاز: طراحی و تولید چندرسانه‌ای، اعتباریابی و بررسی اثربخشی انجام شده است. جامعه آماری بخش اعتباریابی، ۱۰ نفر از متخصصان حوزه چندرسانه‌ای و مشاوره بوده که با استفاده از چک‌لیست محقق ساخته با ۲۶ سوال در سه گویه به داوری در خصوص محتوا و کیفیت طراحی پرداختند. جامعه آماری فاز سوم، والدین و مربیان شهر تهران بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۷۰ نفر انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه گمارش شدند. ابزار پژوهش، آزمون دانش تربیت جنسی محقق ساخته بود. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان، طبق نظر متخصصان از اعتبار لازم برخوردار است ($t: 23/319$ sig: $0/000$) و همچنین آموزش صورت گرفته بر آگاهی والدین و مربیان، از تربیت جنسی، اثربخشی معناداری داشته است ($t: 3,602$; $\text{Sig}: 0,001$). بر اساس یافته‌ها، روند تولید این چندرسانه‌ای آموزشی ضمن داشتن دلالت‌هایی برای طراحی محتواهای سلامت‌محور می‌تواند نقش بسزایی در بالا بردن سطح آگاهی والدین و مربیان در خصوص تربیت جنسی کودکان داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: تربیت جنسی، چندرسانه‌ای آموزشی، طراحی آموزشی، مبانی دینی و فرهنگی

مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان "طراحی و تولید دوره آموزشی تربیت جنسی کودکان با توجه به مبانی دینی و فرهنگی ویژه والدین و مربیان و بررسی میزان رضایت آنها" با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه خوارزمی می‌باشد.

۱. استادیار، گروه مشاوره و راهنمایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲. استادیار، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

Mohammadhasani_19@yahoo.com

مقدمه

تربیت، زمینه‌ساز بروز و ظهور استعدادهای گوناگون انسان می‌باشد و همه ابعاد وجودی انسان بایستی در فرایند تربیت مد نظر قرار گیرند. انسان موجودی دارای دو بعد اساسی است که یکی بعد مادی یا خود طبیعی و شامل تمایلات و غرایز او و دیگری بعد معنوی که در فلسفه، روح نامیده می‌شود. توجه به هر دو بعد در تربیت کودک اهمیت بسزایی دارد. یکی از ابعاد تربیتی که هم بعد مادی و هم روحی انسان را شامل می‌گردد، چالش والدین در تربیت جنسی کودکان است. از آنجایی که عمده مسئولیت تربیت کودک با والدین است؛ برای پاسخ به نیازهای متفاوت کودکان، والدین باید غنای دانش خود را افزایش دهند. این دانش، شامل آگاهی از مراحل رشد و هنجارهایی است که به سلامت کودکان کمک می‌کند (وینتر، موراسکا و ساندرز^۱، ۲۰۱۲). یونیسف، اهداف این بعد تربیتی را تحت عنوان افزایش فهم و دانش، بیان احساسات، ارزش‌ها و نگرش‌ها، پرورش مهارت‌ها و کاهش رفتارهای پرخطر جنسی معرفی می‌کند (یونیسف^۲، ۲۰۱۸). بنابراین تربیت جنسی جامع می‌تواند کودکان و نوجوانان را یاری کند تا در ذهنشان چارچوبی از مسائل بهداشتی و اجتماعی پیچیده و حساس را ایجاد کنند (بريست، والز و اوکانل^۳، ۲۰۱۳).

لزوم تربیت جنسی به جهت مراقبت از وجود کودک و سلامت روح او هم برای در امان ماندن از آسیب‌ها و هم برای تبدیل شدن به بزرگسالانی سالم، شاد و در نهایت مطمئن، مساله‌ای با اهمیت ویژه محسوب می‌گردد. این در حالی است که والدین انگشت شماری اطلاعات اندکی در مورد چگونگی تربیت جنسی کودکانشان دارند که آن هم علمی نیست؛ لیک باید در نظر داشت بزرگسالان سالم از لحاظ جنسی، با رفتار جنسی سالم در خانواده پرورش می‌یابند و اوان کودکی زمان آغاز این تربیت مهم است.

از آنجایی که والدین، مراقبین اصلی کودکان کم سن و سال هستند، کیفیت و کمیت دانش تربیتی آنها برای بهبود رشد و سلامت کودکان حیاتی است. از بدو تولد، کودکان در حال یادگیری بوده و به والدین و سایر مراقبان‌شان تکیه می‌کنند. شاید در هیچ زمانی به اندازه کودکی، اثرگذاری والدین مهم نباشد؛ زیرا در این دوره، سرعت یادگیری کودک بالاست و تجربه‌هایی که اطرافیان برای او ایجاد می‌کنند، اهمیت بسیاری دارد (بیردسل، تراستی^۴، ۲۰۱۶). در این بین،

1 Winter, Morawska & Sanders
2 UNICEF
3 Brissette, Wales & O'Connell
4 Beardslee & Trustee

سال‌های پیش از دبستان، دوره‌ی بسیار مهمی است چرا که شخصیت، نگرش، آگاهی و رفتارهای کودک، در این دوره تکوین یافته و شکل می‌گیرد (کرتونکو، آخان، تانیر و ییلدیز^۱، ۲۰۱۵).

رشد تمایلات جنسی انسان، فرایندی است که به طور معمول با نوجوانی و بزرگسالی همراه است؛ لیک از اوان کودکی وجود دارد. به عنوان مثال، کنجکاوی درباره تمایلات جنسی و همچنین درگیری در انواع رفتارهای جنسی در دوران کودکی متداول است (چافین و همکاران^۲، ۲۰۰۸) این در حالی است که برخورد والدین با موضوعات مزبور، یا خشم بر کودک به جهت برنتابیدن بیان این موضوعات از سوی کودک یا بی‌اعتنایی به جهت شنیدن آن از سوی کودک است. با وجود اینکه در سیره تربیتی پیامبر اسلام (ص) چه در گفتار و چه در عمل مواردی مانند رشد کرامت و عزت نفس در کودکان، کودکانه رفتار کردن و بازی با آنان، عیب‌جویی نکردن و پرهیز از تنبیه بدنی را می‌توان دریافت (حجازی، ۱۳۸۸)؛ که با مقایسه این حرکات از سوی والدین می‌توان آنها را نمونه بارز تنبیه و عیب‌جویی دانست؛ حال آنکه با روش‌هایی مانند بازی‌های کودکانه می‌توان این موارد را به‌گونه‌ای صحیح در ذهن کودکان جا انداخت. باید پذیرفت که آموزش‌های ما در این حوزه مهم با کاستی‌هایی روبروست که علاوه بر نگرانی والدین، کودکان همیشه قربانی سوءرفتارها، تنبیه‌ها و ندانستن‌ها بوده‌اند که در بیشتر موارد در صورت روبرو شدن با مشکلاتی مانند آزار جنسی، آنها را به سکوت وادار کرده که خود سبب می‌شود اثر مخربی بر جسم و روح آنها داشته باشد. بنابراین والدین، دارای نقش کلیدی در سلامت جنسی و رشد و شکل‌گیری اعتماد به آینده در کودک هستند (گلدمن^۳، ۲۰۱۰). آنها طبیعی‌ترین مربیان جنسی کودک بوده و مهمترین نقش را در آماده‌سازی کودکان برای رویارویی با تنش‌ها و ابهامات زندگی جنسی کودک دارند (رابیسون، اسمیت و دیویس^۴، ۲۰۱۷). این مهم، زمانی که تفاوت نسل‌ها را مدنظر قرار می‌دهیم لزوم آموزش را پررنگ‌تر می‌سازد؛ والدین در زمانه‌ای با نیازهای تربیتی متفاوت زیسته‌اند و اکنون برای مواجهه درست در زمینه تربیت جنسی کودکان خود، نیازمند کمک مراکز آموزشی هستند (فرناندز، ویرا و اکسایو^۵، ۲۰۰۸). پژوهش (آلن، تیمر و اوکیزا^۶، ۲۰۱۶) نشان داد که برنامه‌های جامع تربیت جنسی، تأثیر مثبتی در به تأخیر انداختن آغاز رفتار

1 Kurtuncu, Akhan, Tanir & Yildiz

2 Chaffin et al

3 Goldman

4 Robinson, Smith, Davies

5 Fernandes, Vieira & Xiaviev

6 Allen, Timmer & Urquiza

جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید در آینده و کاهش وقوع کنجکاوی‌های جنسی غیر محافظت‌شده در کودکان دارد که نیازمند دانش والدین در این حوزه است (استون، اینگام و گیبینز^۱، ۲۰۱۳).

بحث درباره غریزه جنسی و عوامل رشد آن، انگیزه و نقش جنسی دختر و پسر، در میان پیروان ادیان الهی همچون یهود، مسیحیت و همچنین در اسلام مطرح بوده است. غریزه جنسی در اسلام، موهبتی الهی است که در طبیعت و فطرت انسان سرشته شده است و نه تنها نکوهیده نیست بلکه پسندیده و نیکوست و پیمان زناشویی را بنیادی برای هدایت و نظم دادن این غریزه باطنی می‌داند (نوری، ۱۳۹۶). مقصود از تربیت جنسی، از دیدگاه اسلامی این است که فرد را به گونه‌ای تربیت کنیم که وقتی به زمان بلوغ رسید، حلال و حرام را در مسائل جنسی به درستی تشخیص دهد؛ به وظایف زناشویی و همسری آگاه باشد؛ از بی بند و باری بپرهیزد و راه و رسم عفت، خلق و خوی او باشد (فقیهی، شکوهی یکتا، پرند، ۱۳۸۷).

در همین راستا، پیشگیری و کنترل انحرافات جنسی از جمله مهم‌ترین روش‌های تربیت کودکان در نظام تربیتی اسلام است (شریفی، ۱۳۹۸). آموزش سلامت جنسی بر پایه مبانی دین و پیشرفت‌های علمی و نیز انطباق آنها با موازین شرع اسلامی، می‌تواند موجب هدایت صحیح این بعد مهم در جهت تعالی انسان شود. اسلام در رابطه با مسائل بسیار جزئی زندگی انسان آدابی را قائل است؛ لذا در رابطه با آداب جنسی نیز قطعاً روش و تربیت خاصی را دنبال می‌نماید (صابری، علامه، امیدی اسپینانی، ۱۳۸۹). از دیدگاه اسلام، آموزش جنسی همانند حوزه‌های دیگر تربیت، دفعی نیست و در طول مراحل رشد باید انجام پذیرد. رعایت اصل تدریج، به این صورت است که با توجه به مسائل عمده جنسی، در هر مرحله از رشد، آموزش‌های لازم ارائه گردد تا در سنین مختلف، مجموعه محتواها آموخته شود. آموزش، باید از مطالب ساده آغاز و در ادامه مطالب پیچیده‌تر را در بر گیرد. به همین دلیل، در متون روایی، از دیدگاه اسلامی، در آموزش جنسی مانند تربیت‌های دیگر، باید به طور کلی ضوابطی را رعایت کرد. رعایت اعتدال، هدایت متناسب با دوره رشد، پرورش حیا، پیشگیری از انحرافات جنسی، اصلاح و تغییر رفتار از آن جمله محسوب می‌شود (فقیهی و همکاران، ۱۳۸۷).

بررسی ادبیات پژوهش در حوزه تربیت جنسی نشان می‌دهد که در ایران و خارج، مطالعاتی در این زمینه انجام شده است. به عنوان نمونه عابدینی، طبیبی، ضیایی، زارع زاده (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان مطالعه کیفی تجارب

1 Stone, Ingham & Gibbins

مادران از آموزش مسایل جنسی به دختران نوجوان با تاکید بر عوامل فرهنگی، به چهار مضمون اصلی در تربیت جنسی دختران رسیدند که شامل: آموزش در خصوص بلوغ و قاعدگی، آموزش درباره‌ی رابطه‌ی جنسی، سن مناسب برای آموزش مسایل جنسی و فرد مناسب برای این آموزش بود. (صادقی، ۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان نقش خانواده در تربیت جنسی کودکان، بر اهمیت نقش خانواده در تربیت جنسی کودکان تاکید کرده و بیان می‌دارد که باید زمینه بهداشت جنسی و حذف شیوه‌های نادرست و ناشایست تربیت جنسی در خانواده به عنوان کانون تربیت فراهم گردد. همچنین در پژوهشی دیگر مبردی، حسن پور ازغدی و امیری فراهانی (۱۳۹۶) درباره آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی نشان دادند که آموزش انجام شده باعث افزایش آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودک پیش دبستانی می‌شود. این در حالی است که نتیجه‌ی مطالعات مرقاتی خوئی، ابوالقاسمی و تقدیسی (۱۳۹۲)، در زمینه تربیت جنسی در ایران نشان از نقص اطلاعات والدین و جهل و ناآگاهی در مورد رشد جنسی کودکان داشت. تربیت جنسی به دلیل اینکه دارای ابهامات فکری و نظری بوده و دارای موانع اجرایی است، با مشکلات زیادی روبرو است. نتایج یک مطالعه نشان داد که تنها ۷/۰۸ درصد مادران قادر به پاسخگویی صحیح به سؤالات جنسی فرزندانشان هستند (شیرزادی، شجاعی زاده، تقدیسی، حسینی، ۱۳۹۱). مطالعه اخیر کرتینز-لوزانو و گانزالز^۱ (۲۰۲۱)، نشان داد که با وجود مطالعاتی در مورد آموزش تربیت جنسی، یک بررسی جامع سیستماتیک از ادبیات پژوهش در این حوزه وجود ندارد؛ بنابراین آنها یک پروتکل بررسی را پیشنهاد می‌کنند که بر طبق آن مطالعات انجام شده بررسی گردد تا تأثیر برنامه‌های جامع آموزش جنسی را در سطح دانش در مورد ارزیابی قرار دهد.

بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که اکثر کشورها به ضرورت تربیت جنسی به عنوان یک امر اجتناب‌ناپذیر، تأکید کرده‌اند. در کشورهای مختلف، آموزش تربیت جنسی به شکل‌های متفاوتی انجام می‌پذیرد که برخی از این آموزش‌ها با مبانی دینی و فرهنگی ما مغایرت دارد. تاکنون، برنامه مدونی جهت افزایش آگاهی والدین در زمینه تربیت جنسی کودک در ایران، با توجه به مبانی دینی و فرهنگی وجود نداشته است؛ در آموزش رسمی، بحث تربیت جنسی به جهت ابهامات نظری و مشکلات اجرایی همواره به عنوان برنامه درسی مغفول مطرح بوده است. این در حالی است که تربیت جنسی باید در یک برنامه‌ریزی زمان‌بندی شده، متناسب با مقتضیات سنی و مبتنی بر شناخت نیازها و قابلیت‌های افراد آموزش داده شود تا از اثرات سوء عدم آگاهی و آسیب‌پذیری افراد جلوگیری شود (امینی، تمنایی فر، پاشایی، ۱۳۹۰). حال آنکه نتیجه‌ی پژوهش‌ها در ایران نشان می‌دهد که برنامه درسی راه را برای ورود به این

1 cortinez- López, Lozano & González

موضوع، با وجود تأکیدات دینی، علمی و ضرورت‌های فرهنگی و اجتماعی هموار نکرده و تربیت در این زمینه با سکوت نظام آموزشی، به دیگر رسانه‌ها از جمله شبکه‌های مجازی و غیره واگذار شده و برنامه درسی تربیت جنسی به یکی از مولفه‌های کم‌اهمیت در نظام آموزشی تبدیل شده است (امینی، رحیمی و رسولی، ۱۳۹۵)، با توجه به فقدان آموزش‌های رسمی لازم و از جهتی به سبب لزوم پرداختن به بحث مهم تربیت جنسی، پژوهش حاضر درصدد ارایه شیوه‌ای جدید و کارآمد برای بحث مزبور برآمد. همین امر ما را بر آن داشت تا با بررسی عمیق پیرامون موضوعات مهم و مغفول در امر تربیت جنسی در قالب بسته آموزشی چندرسانه‌ای به آموزش والدین و مربیان در زمینه تربیت جنسی کودک بپردازیم. اما عناصر و مولفه‌های اصلی این دانش کدامند و چگونه باید کسب گردد؟ این تلاش با بررسی پژوهش‌های انجام شده، استخراج موضوعات مهم در بحث تربیت جنسی، بررسی بسترهای ممکن ارایه، می‌تواند انجام گیرد.

جنبه نوآوری این طرح، علاوه بر تدوین مجموعه‌ای منظم در جهت آگاهی والدین از تربیت جنسی متناسب با باورهای دینی و فرهنگی، استفاده از تکنولوژی روز، جهت ساخت نرم افزار به منظور سهولت دسترسی والدین به این امر مهم بود. در توضیح این امر که چرا به جای آموزش حضوری از بسته آموزشی چندرسانه‌ای استفاده شده، می‌توان گفت با تحولات فناورانه اخیر، مواد و وسایل آموزشی نقش مهمی در یادگیری پایدار ایفا می‌کنند. یکی از مهمترین ابزارهایی که با رشد فناوری جایگاه ویژه‌ای در آموزش و یادگیری پیدا کرده، بسته‌های آموزشی است؛ که عبارت از مجموعه عناصر آموزشی است که بر اساس اهداف برنامه درسی یا حوزه یادگیری تهیه می‌شود. بسته‌های آموزشی می‌تواند شامل گستره‌ای از منابع و رسانه‌های آموزشی باشد که حاوی تعدادی کتاب و کتابچه، سی‌دی، فیلم آموزشی، چندرسانه‌ای‌ها، منابع به روز مانند واقعیت افزوده^۱ و حتی برخی وسایل کمک آموزشی باشد. یکی از موارد پرکاربرد ساخت بسته‌های آموزشی، شکل چندرسانه‌ای آنهاست که ذیل عنوان یادگیری چندرسانه‌ای قرار داشته و به‌عنوان یادگیری از طریق ارائه واژگان و تصاویر باهدف تقویت یادگیری تعریف شده است (کلارک و مایر^۲، ۲۰۱۶). مروزه، با بهره‌مندی مؤثر از فرصت‌های برآمده از تلفیق هوشمندانه فناوری و یادگیری، یادگیری مادالمر و یادگیری در همه

1 Augmented Reality
2 Clark & Mayer

جا حاضر^۱ مطرح می شود که بسته های آموزشی در شکل چندرسانه ای ها در اشاعه ی این نوع یادگیری نقش اساسی دارد.

در مورد تهیه بسته های آموزشی در قالب چندرسانه ای باید گفت، رشد تکنولوژی و علاقه افراد به استفاده از وسایل سیار به جهت سهولت دسترسی، موضوعی است که باید در بستر رایانه مورد توجه قرار گیرد. از طرفی، سبک های یادگیری و علاقه افراد به دریافت آموزش ها در بازه های زمانی متفاوت و همچنین ترجیح فراگیری آنها در قالب رسانه های مختلف، ما را بر آن داشت تا به تدوین بسته آموزشی در قالب چندرسانه ای اقدام کنیم. این نوع طراحی و تولید محتوا، قابلیت استفاده در کامپیوتر، دستگاه های پخش خانگی، لپ تاپ و دستگاه های سیار از جمله گوشی تلفن همراه را به صورت فایل های صوتی و تصویری خواهد داشت. بنابراین با توجه به کاهش سن بروز رفتارهای جنسی در کودکان و عدم آگاهی والدین از رشد جنسی کودک و با فرض تأثیر آگاهی از تربیت جنسی کودک بر احساس کفایت و کارآمدی والدین، و از طرفی فرصت بهره گیری از فناوری های نوین در رایانه آموزش، پژوهش حاضر برای پاسخ به سه سوال زیر طرح ریزی شد:

۱. چندرسانه ای آموزشی تربیت جنسی کودک براساس مبانی دینی و فرهنگی ویژه والدین و مربیان دارای چه عناصری است؟
۲. آیا چندرسانه ای آموزشی تربیت جنسی کودک که بر اساس اصول طراحی و تولید چندرسانه ای ها تولید و تدوین شده است از اعتبار کافی برخوردار است؟
۳. تأثیر چندرسانه ای آموزشی تربیت جنسی کودک براساس مبانی دینی و فرهنگی بر آگاهی والدین و مربیان به چه میزان است؟

روش

پژوهش حاضر در سه فاز انجام شده است. فاز اول، تولید محتوای چندرسانه ای آموزشی؛ فاز دوم اعتباریابی محتوای طراحی شده و فاز سوم، بررسی اثربخشی بسته آموزشی؛ که ابتدا روش فاز سوم مطرح می شود و سپس، جزئیات فاز اول و دوم به تفصیل بیان خواهد شد.

روش پژوهش، نیمه آزمایشی با گروه گواه بود. جامعه آماری، کلیه والدین و مربیان شهر تهران بودند. با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس (به صورت داوطلبانه)، تعداد ۷۰ نفر انتخاب شده و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش

1 U-learning

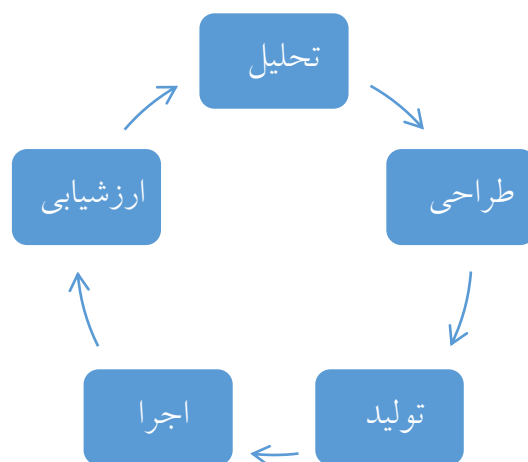
و گواه گمارش شدند. گروه آزمایش، محتوای چندرسانه‌ای آموزشی را مشاهده کرده ولی گروه گواه، آموزشی را دریافت نکردند؛ سپس از هر دو گروه، پس آزمون گرفته شد. معیارهای ورود از این قرار بود: افرادی که دارای فرزند تا سن ۱۰ سال هستند. قبلاً دوره های تربیت جنسی را نگذرانده باشند و تحصیلات آنها، حداقل دیپلم باشد.

جدول ۲. طرح پژوهش

پس آزمون	متغیر مستقل	گروه
T2	X	گروه آزمایش
T2	-	گروه گواه

همانطور که اشاره گردید فاز اول به تولید چندرسانه‌ای آموزشی منجر شد. در این فاز، برای تهیه محتواهای آموزشی از بررسی و تحلیل اسناد علمی شامل مقالات، کتاب‌ها، پایان نامه‌ها، سایت‌ها و مصاحبه با متخصصان بهره گرفته شد. با توجه به مزیت‌های ذکر شده برای بسته‌های آموزشی به عنوان هدف این پژوهش، محتوایی برای تهیه برنامه آموزشی تربیت جنسی کودک بر اساس مطالعات انجام شده و بررسی اسناد در دسترس در این زمینه، تدوین شد.

فرایند طراحی محتوا براساس الگوی طراحی آموزشی ADDIE صورت گرفت. در شکل شماره ۱ مراحل این الگو آورده شده است.

شکل ۱. مراحل الگوی ADDIE

در پژوهش میرزابیگی و همکاران (۲۰۱۰)، با هدف طراحی الگوی تدوین محتوای الکترونیکی بر اساس رویکرد شناختی؛ به چهار مرحله تحلیل، طراحی، تولید، اجرای آزمایشی و اصلاح اشاره شده که مشابه الگوی ADDIE مراحل نظامندی را بر اساس رویکرد شناختی برای طراحی محتواهای الکترونیکی ارائه می‌دهد و صحت انتخاب الگو به جهت پشتیبانی

نظریه شناختی چندرسانه‌ای از تولید بسته‌ها را تایید می‌کند. همچنین از بُعد طراحی، در تهیه چندرسانه‌ای آموزشی مزبور، اصول طراحی چندرسانه‌ای آموزشی (کلارک و مایر، ۲۰۱۶)، رعایت شده است. در تهیه و چینش محتوا سعی شد، اصول چندرسانه‌ای، چند حسی، مجاورت زمانی و مکانی، بخش بندی، حشو و شخصی سازی به کار بسته شود) نمایی از چندرسانه‌ای آموزشی در تصویر شماره ۲ و اطلاعات بسته در جدول شماره ۱ آورده شده است).

محتوای تهیه شده ابتدا به صورت متن در اختیار سه محقق حوزه تربیت کودک، قرار داده شد و بعد از دریافت بازخوردها و اصلاح متن به صورت خوانش (گفتار) در آمده و مجدد توسط سه تن از متخصصان حوزه کودک، مورد بازبینی قرار گرفت. در بخش دوم، طراحی آموزشی محتوا به منظور تهیه سناریوی تولید، بخش بندی و مشخص کردن واحدهای تولید صورت گرفت. در بخش سوم، محتوای چندرسانه‌ای تولید شد. در این بخش پس از نهایی شدن متن، به منظور تهیه بسته آموزشی در قالب چندرسانه‌ای، سناریوی تولید تهیه شد. تصاویر و المان‌های تصویری که نشان دهنده مفهوم هر بخش از متن می‌باشد تهیه شده و در قالب نسخه‌ی اولیه در برنامه کماتاسیا^۱ چینش شد. برنامه‌ی تولید شده، توسط تیم تولید متشکل از طراح آموزش، متخصص موضوع، گرافیکست و طراح عناصر بصری و تولیدکننده محتوای چندرسانه‌ای، در چهار مرحله مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت و نسخه نهایی آن برای کسب مجوز، اعتباریابی و اجرا در گروه نمونه آماده گردید. پس از کسب مجوز نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، محتوا برای انجام فاز بعدی پژوهش در اختیار گروه نمونه قرار گرفت.

شکل ۲. نمایی از چندرسانه‌ای آموزشی

جدول ۱. محتوای چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی (با توجه به مبانی دینی و فرهنگی)

بخش‌ها و عناوین ذیل آن
تعریف تربیت جنسی، ضرورت و هدف آن؛ چه کسانی باید تربیت جنسی کودک را بر عهده بگیرند؟
آموزش حریم خصوصی؛ نکات ضروری جهت رعایت حریم خصوصی
کنجکاوی‌های جنسی کودکان و سوالات آنها؛ بازی‌های جنسی کودکان
الگوگیری جنسیتی سالم (همانند سازی با والدین)؛ نشانه‌هایی که می‌تواند نشان می‌دهد کودک جنسیت خود را پذیرفته است؛ تعریف اختلالات جنسی؛ دلایل ایجاد اختلال در هویت و گرایش و نقش جنسی؛ چه اقداماتی لازم است جهت الگوگیری جنسیتی سالم، انجام داد؟
بیداری جنسی، علائم و دلایل آن؛ روشهای پیشگیری از بیداری جنسی
دست زدن و بازی کردن با اندام خصوصی در کودک، علائم و عوارض آن؛ راهکارهای پیشگیری؛ چه اقداماتی لازم است در این زمینه انجام شود؟
کودک‌آزاری جنسی؛ آزارگران جنسی، چه کسانی هستند؟؛ نشانه‌ها و علائم کودک‌آزاری جنسی؛ چه اقداماتی، باید در این زمینه انجام شود؟
جمع بندی و نکات پایانی؛ پیشنهاداتی به والدین و مربیان

در فاز دوم: محتواهای طراحی و تولید شده به منظور تعیین اعتبار چندرسانه‌ای آموزشی، در اختیار ۱۰ نفر از متخصصان حوزه تکنولوژی آموزشی و مشاوره قرار داده شد تا با استفاده از چک‌لیست محقق‌ساخته که براساس گویه‌های ابزار Clear Communication Index و اصول طراحی چندرسانه‌ای‌های آموزشی تهیه شده بود به داوری در خصوص محتوا و کیفیت طراحی چندرسانه‌ای آموزشی بپردازند (توضیحات در بخش ابزار آورده شده است).

در فاز سوم: به بررسی تأثیر چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان بر آگاهی والدین و مربیان از تربیت جنسی پرداخته شد.

در بخش اعتباریابی محتوای چندرسانه‌ای آموزشی به سبب بررسی کیفیت طراحی و تولید چندرسانه‌ای از چک‌لیست محقق‌ساخته که براساس گویه‌های ابزار Clear Communication Index و اصول طراحی چندرسانه‌ای‌های آموزشی تهیه شده بود استفاده شد. چک‌لیست مزبور برای ارزیابی سواد سلامت و ارزشیابی محصولات مرتبط توسط مرکز کنترل و پیش‌گیری از بیماری‌های ایالات متحده (CDC) تهیه شده است (Baur & Prue, 2014).

این ابزار شامل ۲۰ سوال در چهار بخش: (۱) بخش اصلی، (۲) توصیه‌های رفتاری، (۳) اعداد و (۴) خطر (تهدید) بوده که کیفیت محصولات آموزشی سلامت‌محور را می‌سنجد (در جدول شماره ۳ جزئیات ابزار آورده شده است - ذکر این نکته لازم است که بخش اعداد به سبب عدم موضوعیت در سند موردنظر پژوهش (چندرسانه‌ای آموزشی - فیلم) حذف شده است).

جدول ۳. گویه‌های ابزار Clear Communication Index

شاخص‌ها	پرسش‌ها
۱. بخش اصلی	۱-۱. پیام • آیا در این سند (فیلم) یک پیام اصلی وجود دارد؟ • آیا پیام اصلی در بالا، آغاز و یا بخش پیشین این فیلم قرار دارد؟ • آیا برای تأکید بر پیام اصلی از نشانه‌های بصری هم کمک گرفته شده است؟ • آیا این فیلم دست کم یک تصویر برای انتقال پیام اصلی دارد؟ • آیا فیلم مورد نظر مخاطبان اصلی را دعوت می‌کند یک یا چند اقدام را در ارتباط با پیام اصلی انجام دهند؟
۲-۱. زبان	• آیا پیام اصلی و فراخوان عمل با فعل معلوم (در مقابل مجهول) نوشته شده‌اند؟ • آیا در تمام فیلم از واژگان روزمره مخاطبان استفاده شده است؟
۳-۱. طراحی اطلاعات (متن)	• آیا در فیلم برخی مطالب به صورت فهرست شماره‌گذاری یا علامت‌گذاری شده آورده شده‌اند؟ • آیا فیلم به بخش‌های مختلف تقسیم شده است و برای آن‌ها عنوان در نظر گرفته شده است؟ • آیا مهمترین مطالبی که مخاطبان نیاز به دانستن آن دارند به صورت چکیده در بخش اول فیلم آورده شده است؟
۴-۱. آخرین پیشرفت‌های علمی	• آیا در فیلم مورد نظر ذکر شده است که صاحب‌نظران و مسئولان در مورد این موضوع چه چیزهایی را می‌دانند و چه چیزهایی را نمی‌دانند؟
۲. توصیه‌های رفتاری	• آیا در این فیلم یک یا چند توصیه رفتاری به مخاطبان شده است؟ • آیا در این فیلم چرایی (علت) اهمیت توصیه‌های رفتاری به مخاطبان گفته شده است؟ • آیا توصیه‌های رفتاری به طور مشخص چگونگی انجام آن رفتار را جهت دهی می‌کند؟
۳. خطر (تهدید)	• آیا در این فیلم ماهیت خطر برای مخاطبان تبیین شده است؟ • آیا در این فیلم هم به تهدیدها و هم به فواید توصیه‌های رفتاری پرداخته شده است؟ • اگر در این فیلم برای توصیف خطر از احتمالات عددی استفاده شده است، آیا از واژگان یا تصاویر برای توضیح آن استفاده شده است؟

با بررسی و ترکیب گویه‌های چک لیست مزبور و اصول طراحی چندرسانه‌ای‌های آموزشی بر اساس نظریه شناختی چندرسانه‌ای‌ها حاصل کار کلارک و مایر (۲۰۱۶)، به چک‌لیستی شامل ۲۶ سوال در سه گویه‌ی: رعایت اصول چندرسانه‌ای‌های آموزشی به طور ویژه بحث انسجام، شکل آرایه و ضرورت پرداختن به موضوع، برای ارزیابی و اعتباریابی چندرسانه‌ای آموزشی رسیدیم که اطلاعات کلی آن در جدول شماره ۴ آورده شده است. این چک‌لیست در طیف لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالف تدوین شد. برای تعیین روایی چک‌لیست از روش روایی صوری بهره جسته شد

بدین صورت که گویه‌ها آن توسط همان اعضا بررسی محتوای چندرسانه‌ای که در بالا بدان اشاره شد و سه تن از متخصصان حوزه طراحی آموزشی بررسی شده و با اصلاح موارد پیشنهادی تایید شد.

جدول ۴. دسته بندی سوالات و گویه های چک لیست بررسی اعتبار چندرسانه ای آموزشی

شاخص‌ها	سوالات	نمونه پرسش‌ها
رعایت اصول چندرسانه ای آموزشی	۵-۳-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۱۵-۲۰	محتوای مطالب (به لحاظ مفهومی) واضح و شفاف می باشد.
شکل ارایه	۲-۴-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶	در این بسته آموزشی برای تأکید بر پیام اصلی از نشانه‌های بصری کمک گرفته شده است.
ضرورت ارایه موضوع	۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳	در این بسته آموزشی، همه موارد ضروری برای توضیح بیداری جنسی به طور کامل ذکر گردیده است.

ابزار پژوهش در فاز سوم پژوهش، آزمون آگاهی تربیت جنسی محقق ساخته بود. این آزمون، شامل ۲۰ سوال در حیطه‌های مختلف تربیت جنسی از محتوای تهیه شده در بسته‌ی آموزشی بود. روایی آزمون توسط چندتن از متخصصان حوزه تربیت جنسی و روانشناسی کودک بررسی شده و مورد تایید قرار گرفت. پایایی آزمون با روش الفای کرونباخ محاسبه و مقدار ۰/۸۹ بدست آمد.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آمار توصیفی (معیارهای تمرکز، معیارهای پراکندگی و جداول فراوانی) و آماراستنباطی (t تک نمونه‌ای) استفاده شد که با استفاده از نرم افزار spss انجام پذیرفت.

یافته‌ها

همچنان که در بخش پیشین بیان شد، برای بررسی اعتبار چندرسانه‌ای آموزشی از نظر متخصصان استفاده شد. بعد از تایید فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای با در نظر گرفتن فرضی، داده‌ها تحلیل شد که نتایج آن در جدول شماره ۵ ارایه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون t تک نمونه ای

ابعاد بسته آموزشی	t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین تغییرات
انسجام محتوا	۱۶/۵۴۷	۹	۰/۰۰۰	۲/۴۳۰۰
شکل ارایه	۲۴/۳۴۶	۹	۰/۰۰۰	۲/۵۰۰۰

ضرورت ارایه موضوع	۲۳/۰۶۶	۹	۰/۰۰۰	۲/۵۱۱۱
کل بسته آموزشی	۲۳/۳۱۹	۹	۰/۰۰۰	۲/۴۷۶۹

طبق داده‌های جدول در تمامی ابعاد سه‌گانه، چندرسانه‌ای آموزشی در وضعیتی بالاتر از میانگین و در سطح مطلوب قرار دارد. طبق یافته‌ها در سطح معناداری ۰/۰۰۰، نتایج حاکی از اعتبار چندرسانه‌ای آموزشی بر اساس نظر متخصصان است (۲۳/۳۱۹: t).

در فاز نهایی پژوهش که به بررسی اثربخشی چندرسانه‌ای آموزشی بر میزان آگاهی گروه نمونه اقدام شد، تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی صورت گرفت که نتایج آن در ادامه ذکر شده است. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۳۳/۷۲ بود. در بُعد تحصیلات، بیشتر شرکت‌کنندگان دارای مدرک کارشناسی بودند؛ از لحاظ اشتغال، بیشتر شرکت‌کنندگان خانه‌دار و سپس مربی بودند. اطلاعات جمعیت‌شناختی به تفصیل در جدول شماره ۶ و ۷ آورده شده است.

جدول ۶. اطلاعات سطح تحصیلات شرکت‌کنندگان

تحصیلات	درصد فراوانی
دیپلم	۱۹/۸
فوق دیپلم	۲۹/۱
کارشناسی	۲۵/۵
کارشناسی ارشد	۲۱/۳
دکتری	۴/۳

جدول ۷. اطلاعات شغلی شرکت‌کنندگان

شغل	درصد فراوانی
خانه دار	۴۲/۶
مربی - معلم	۲۳/۴
کارمند	۱۷
آزاد	۱۲/۸
در حال تحصیل	۴/۳

همچنین اطلاعات آمار توصیفی پژوهش، در خصوص آزمون یادگیری در جدول شماره ۸ ارایه شده است:

جدول ۸. آمار توصیفی آزمون یادگیری

گروه	حجم نمونه	میانگین	انحراف استاندارد
آزمایش	۳۵	۱۶/۴۷۲۲	۰/۳۴۶۱۵
گواه	۳۵	۱۴/۶۵۷۱	۰/۳۶۶۵۵

طبق داده‌های جدول، میانگین گروه آزمایش که از چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی استفاده کرده بودند بیشتر از گروه گواه می‌باشد. پیش از انجام تحلیل و برای بررسی فرض نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف (برای حجم نمونه ۵۰ یا بالاتر) استفاده شد که نتایج در سطح معنی داری پنج درصد نشان داد که متغیرها دارای توزیع نرمال می‌باشند ($Pvalue > 0/05$). همچنین برای بررسی فرض همگنی واریانس از آزمون لون استفاده شد. با توجه به داده‌های جدول شماره ۹ نتیجه آزمون لون، همگنی واریانس گروه‌ها را تایید کرد ($Pvalue \geq 0/05$). در ادامه با تأیید فرض همگنی واریانس‌ها و برقراری مفروضه‌های آمار استنباطی از آزمون t تک‌نمونه‌ای برای تحلیل داده‌ها استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱۰ آورده شده است.

جدول ۹. نتیجه آزمون همگنی واریانس‌ها

نتیجه	سطح معناداری	مقدار	متغیر
نرمال	۰/۱۵۰	۰۰۰۷۴	پس آزمون

جدول ۱۰. نمرات اختلاف میانگین متغیر دانش تربیت جنسی در دو گروه آزمایش و گواه

مقدار T	Df	سطح معناداری	میانگین تغییرات	خطای استاندارد
۳/۶۰۲	۶۹	۰/۰۰۱	۱/۸۱۵۰۸	۰/۵۰۳۸۵

هم چنانکه در جدول شماره ۱۰ مشاهده می‌شود مقدار t بدست آمده (۳/۶۰۲) در سطح معناداری ۰/۰۰۱ با ۹۵٪ اطمینان نشان می‌دهد که اختلاف میانگین‌های بین دو گروه ناشی از متغیر مستقل بوده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان بر آگاهی والدین و مربیان اثربخشی معناداری داشته است.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی چندرسانه‌ای آموزشی تربیت جنسی کودکان (با توجه به مبانی دینی و فرهنگی) بر آگاهی والدین و مربیان انجام پذیرفت. نتایج پژوهش نشان داد که چندرسانه‌ای آموزشی مذکور ضمن داشتن اعتبار

از نظر متخصصان، بر آگاهی والدین و مربیان از تربیت جنسی، اثربخشی معناداری دارد. این یافته با پژوهش‌ها (عابدینی و همکاران، ۱۳۹۵)، (آلن و اورکیزا، ۲۰۱۶)، (مستوفی و همکاران، ۱۳۹۵)، (مبردی و همکاران، ۱۳۹۶)، همسو است. یافته‌های پژوهش (مستوفی و همکاران، ۱۳۹۵)، نشان داد که آموزش به والدین باعث تغییر نگرش و رفتار آنها درباره تربیت جنسی فرزندان می‌شود. در پژوهشی دیگر (مبردی و همکاران، ۱۳۹۶)، درباره آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی نشان دادند که آموزش انجام شده باعث افزایش آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودک پیش دبستانی می‌شود.

مجموعه پژوهش‌های انجام گرفته و تجارب آموزشی برخی کشورها در زمینه تربیت جنسی، مستندات قابل توجهی از مبانی پژوهشی و تجربی در این حوزه و پیامدهای آن در ابعاد مختلف را فراهم آورده است. فراتحلیل کربی، لاریس و لری^۱ (۲۰۰۶) در مورد تاثیرات برنامه‌های تربیت جنسی در کشورهای مختلف، نشانگر موفقیت‌آمیز بودن اکثر این برنامه‌ها می‌باشد. چرا که این برنامه‌ها به نحو چشمگیری سوءرفتارهای جنسی را اصلاح کرده، شیوع عادات مخاطره‌آمیز جنسی را کاهش داده و باعث افزایش آگاهی نوجوان در مورد بهداشت جنسی شده‌اند (ویلی^۲، ۲۰۱۰).

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت، آگاهی والدین از مسائل جنسیتی، مانند تشخیص رفتار طبیعی جنسی از رفتار غیرطبیعی، طرز برخورد مناسب با کودک مبتلا به مسائل جنسی، رفتارهای متناسب با سن، زمان مناسب آموزش مسائل جنسی، چگونگی شکل‌گیری هویت جنسی، بلوغ، ارتباط با همسالان، کنترل منابع اطلاعاتی کودکان و غیره، در پیشگیری از رفتارهای ناسازگارانه کودکان و احساس کفایت و خودکارآمدی والدین مؤثر است؛ همچنانکه قربانی، زمانی علویجه، شهری، زارع و مرعشی (۱۳۹۴)، شناخت کنجکاوی‌های جنسی کودکان را مقدمه‌ای بر آموزش و ارتقای سلامت جنسی آنان می‌دانند. غفلت والدین در جهت عدم ارائه تربیت جنسی، باعث می‌شود تا زمینه برای سوءاستفاده جنسی از فرزندشان توسط افراد آشنا و یا غریبه فراهم شود. خانواده‌ها باید آموزش‌های خودمراقبتی جنسی را به صورت ساده به کودکان ارائه کنند؛ اما ساده‌ترین آموزش‌ها در این حوزه به کودکان داده نمی‌شود چراکه حرف زدن راجع به موضوعات جنسی در خانواده‌ها سخت است و والدین حرف زدن در این مورد را درست نمی‌دانند (پاپ و روسو^۳، ۲۰۱۵). برخی از والدین، به دلیل عقاید و بینش‌های خود، علاقه‌ای به صحبت کردن

1 Kirby, Laris, Lori

2 Wylie

3 Pop & Rusu

درباره آموزه‌ها و مسائل جنسی ندارند. زیرا تصویری کنند ارائه اطلاعات، موجب بیدار شدن غریزه جنسی فرزندان می‌شود. در حالی که باید بدانند هر چه اطلاعات و دانسته‌های کودکان و نوجوانان درباره بدن خود و مسائل مربوط به جنسیتشان صحیح‌تر باشد، رفتار جنسی آگاهانه‌تری را از خود بروز می‌دهند. بچه‌ها به هر حال به حس کنجکاوی خود از طریق منابع مختلف، مثل دوستان، نشریات، رسانه‌ها و غیره پاسخ می‌دهند. بسیاری از والدین، اظهار می‌کنند که در مورد نحوه صحیح تربیت جنسی، اطلاعات کمی دارند. رسانه‌های مختلف، آگاهی‌هایی را در این زمینه ارائه می‌دهند که گاهی با باورهای آنها ناهمخوان است. آنها اظهار می‌کنند گاهی در مقابل سوالات جنسی کودکان، برخی رفتارهای آنها، کنجکاوی‌ها و بازیهای آنها، به شدت آشفته می‌شوند و نمی‌دانند که روش صحیح برخورد با این موقعیت‌ها چیست. بنابراین به نظر می‌رسد یکی از دلایل اثربخشی این چندرسانه‌ای آموزشی، این است که تلاش شد ابعاد مختلف تربیت جنسی کودک، نگرانی‌های مختلف والدین، نحوه مواجهه با مسائل مختلف آموزش داده شود و در حد امکان، تلاش شد به تمامی دغدغه‌های والدین (حریم خصوصی، کنجکاوی‌های جنسی کودکان، بازی‌های جنسی، الگوگیری جنسیتی سالم، بازی با اندام خصوصی، کودک آزاری جنسی و بیداری جنسی) در این زمینه پاسخ داده شود. چه اینکه بسیاری از والدین، پس از مشاهده فیلم، احساس رضایت کرده و اذعان داشتند که لازم است والدین و مربیان، این آموزش‌ها را دریافت کنند زیرا نگرانی آنها بعد از دیدن چندرسانه‌ای حاضر، به سبب تصور اشتباه آنها از رفتارها و کنجکاوی‌های کودکانشان کم شده است.

در خصوص نحوه طراحی چندرسانه‌ای آموزشی این پژوهش و ارتباط آن با یافته‌های پژوهش، ذکر این نکته لازم است که نحوه طراحی به سبب رعایت اصول طراحی چندرسانه‌ای سبب شد که دریافت افراد از محتوای بسته به حداکثر برسد که پژوهش حاضر متضمن دلالت‌هایی برای محتوای سلامت‌محور است.

در پایان پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه، آموزش جنسی یکی از موضوعات مهم در حوزه تربیت کودک بوده و در چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی داشته، و بر افکار، عواطف و رفتارهای انسان تأثیرگذار است و در کشور ما، برنامه آموزشی مدون و مناسبی در این زمینه وجود ندارد لذا محتوای این چندرسانه‌ای آموزشی در اختیار جامعه هدف قرار گیرد تا از آسیب‌های ناشی از عدم آگاهی والدین بکاهد. علاوه بر والدین و خانواده‌ها، مؤسسات مختلف، از جمله مهدهای کودک، مدارس، سرای محلات به عنوان محل‌های ارائه آموزش رسمی و غیررسمی امکان

استفاده از این نوع بسته‌ها را خواهند داشت. از محدودیت‌های پژوهش، می‌توان به حجم محدود نمونه، و لزوم بررسی تأثیرات واقعی بسته آموزشی در عمل یعنی نحوه‌ی آموزش والدین و مربیان و رفتار کودکان اشاره کرد.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان "طراحی و تولید دوره آموزشی تربیت جنسی کودکان با توجه به مبانی دینی و فرهنگی ویژه والدین و مربیان و بررسی میزان رضایت آنها" می‌باشد که با حمایت مالی معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه خوارزمی انجام پذیرفته است. بدین وسیله نویسندگان مقاله، مراتب قدردانی خود را از این معاونت محترم اعلام می‌دارند.

منابع

- Abedini, E., Tabibi, Z., Ziaei, P., Zarezadeh Khyberi, S. (2016). "Qualitative study of mothers' experiences of teaching sexual issues to adolescent girls with emphasis on cultural factors" *Principles of Mental Health*, 18(4)202-211. [Persian]
- Allen, B., Timmer, S. G., & Urquiza, A. J. (2016). Parent-Child Interaction Therapy for sexual concerns of maltreated children: A preliminary investigation. *Child Abuse & Neglect*, 56, 80-88.
- Amini, M., Tamnaeifar, M.R, Pashaei, R. (2012). Examining the existential necessity and how to pay attention to sex education in the high school curriculum from the perspective of teachers and students. *Curriculum Research*. 1 (1), 169-201. [Persian]
- Amin, M., Rahimi, H., Rasouli, Z.(2016). Sex education gaps in university curriculum. *Journal of Research Development in Nursing & Midwifery*, 13(1): 54-61. [Persian]
- Beardslee, W. R. & Trustee, j. B. (2016). *Parenting Matters: Supporting Parents of Children Ages 0-8*. The National Academies Press.
- Baur, C., & Prue, C. (2014). The CDC clear communication index is a new evidence-based tool to prepare and review health information. *Health Promotion and Practice*, 15(5), 629-637.
- Brissette, I., Wales, K., O'Connell, M.(2013). Evaluating the wellness school assessment tool for use in public health practice to improve school nutrition and physical education policies in New York. *Journal of school health*, 83(11),757- 762.
- Chaffin, M., Berliner, L., Block, R., Johnson, T. C., Friedrich, W., Louis, D., & Silovsky, J. F. (2008). Report of the ATSA task force on children with sexual behavior problems. *Child maltreatment*, 13 (2), 199-218.
- Clark R.C., Mayer, R.E. (2016). *E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning*. San Francisco: Pfeiffer.
- Cortínez-López, A., Cuesta-Lozano, D., Luengo-González, R. (2021). Effectiveness of Sex Education in Adolescents. *Sexes*. 2, 144-150. <https://doi.org/10.3390/sexes2010012>.
- Faghihi, A.N., Shokoohi-Yekta, M., Parand, A.(2010). Sexual Education of Children and Adolescents based on Islamic View and Psychological Studies. *Islamic Education Quarterly*, 3(7), 51-80.

Ghorbani M, Zamani-Alavijeh F, Shahry P, Zare K, Marashi T. (2015). Understanding Childhood's Sexual Curiosity: An Introduction to Sexual Health Education and Health Promotion. *Iran J Health Educ Health Promot*, 3 (3), 198-210. [Persian]

Goldman, JD.(2010). The new sexuality education curriculum for Queensland primary schools. *Sex Education*, 10(1), 47-66. 6.

Hejazi, A. (2013). "Methods of educating human beings from the perspective of the Qur'an and the characteristics of raising a child in the life of the Prophet of Islam (PBUH)", Proceedings of the 9th International Conference on the Doctrine of Mahdism. [Persian]

Fernandes, V. Vieira, Xiaviev R. (2008). Evaluation of Parents as Partners in Sex Education. *Journal of Sexologies*. 17 (1), 154.

Kirby, D. Laris. B. A.,Lori A.(2006). Sex and HIV Education Programs: Their Impact on Sexual Behaviors of Young People Throughout the world. *Journal of Adolescent Health*, 40(3): 206- 217.

Kurtuncu, M., Akhan, L.U., Tanir, I.M., Yildiz, H. (2015). The Sexual Development and Education of Preschool Children: Knowledge and Opinions from Doctors and Nurses. *Sexuality and disability*. 33(2), 207-221.

Merghati-Khoei E., Abolghasemi N., Smith, T.G.(2014). Children are sexually innocent": Iranian parents' understanding of children's sexuality. *Arch Sex Behav*. 43(3): 587-595. [Persian]

Mobredi K, Hasanpoor Azgahdy S, Amiri Farahani L. (2017). Knowledge and Attitude of Mothers toward Preschool Sexual Education. *IJN*. 30 (106) :35-45. [Persian]

Mostofi, N., Garmaroudi, G., Shamshiri, A., Shakibazadeh, E.(2016). Effect of group education on knowledge, attitude and practice of mothers of adolescent girls about sex education. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*. 14(3): 45-59. [Persian]

Noori, M.(2017). *Principles of Education and Counseling in the Education of Children and Adolescents*. Tehran: SocietyPop. [Persian]

Pop, M.V., Rusu, A.S. (2015). The Role of Parents in Shaping and Improving the Sexual Health of Children – Lines of Developing Parental Sexuality Education Programmes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 209: 395-401.

Reis, M., Ramiro, L., de Matos, M. G., Diniz, J. A. (2011). The effects of sex education in promoting sexual and reproductive health in Portuguese university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 477-485.

Sadeghi, M.J. (2020). "The role of the family in sexual education of children". *New developments in behavioral sciences*, No. 30.

Saberi F, Allameh Z, Omid R, Spenani M.(2010). Prevention of Harmful Behaviors in Adolescents and Young People, Isfahan: Shahid Hosein Fahimdeh Publishing, Isfahan Province Educational Administration.

Sadegh Moghadam, Leila, Asgari, Fariba, Akbari, Ali, Mazloom, Behnam (2006). "Assessing the level of awareness of mothers with 2-7 year old children in Gonabad about normal sexual behaviors of children". *Ofoogh Danesh*, 11 (4). [Persian]

Sharifi, E. (2019). Comparative study of child education methods in the Islamic educational system and pragmatism, *two scientific-research quarterly journals of educational docterines in Quran and Hadith*, 1(9) 23-2. [Persian]

Truax, C.B., Carkhuff, R. (2007). Toward effective counseling and psychotherapy: Training and practice: Transaction Publishers.

Shirzadi, S., Shojaezadeh, D., Taghdisi M.H., Hosseini A.F.(2012). The effect of education based on health belief model on promotion of physical puberty health among teen girls in welfare boarding centers in Tehran. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*. 10(2): 59– 71. [Persian]

Stone, N., Ingham, R., Gibbins, K.(2013). 'Where do babies come from? 'Barriers to early sexuality communication between parents and young children. *Sex Education*. 13(2), 228-40.

Robinson KH, Smith E, Davies, C. (2017). Parents' perspectives on children's sexuality education. *Journal Sex Education Sexuality, Society and Learning*. 17(3): 333-47. 12.

UNICEF.(2018). Health & family life education.10 Years & Beyond. *Children in Focus*; 15(2):4-9.

Winter, L., Morawska, A., & Sanders, M. (2012). The Effect of Behavioral Family Intervention on Knowledge of Effective Parenting Strategies. *Journal of Child and Family Studies*, 21(6), 881-890.

Wylie, K. (2010). Sex education and the influence on sexual wellbeing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 5:440-4.

Design, Validate and Investigate of the Effect of Children's Sexual Education Multimedia

Sedigheh Ahmadi^۱, Nasrin Mohammadhasani^۲

Abstract

The present study aimed to design, validate and evaluate the effectiveness of children's sexual educational multimedia on the knowledge of parents and educators with a quasi-experimental method in three phases: design and develop of multimedia, validation and effectiveness evaluation. The statistical population of the validation phase was 10 experts in the field of multimedia and consulting who judged the content and quality of the design using a researcher-made checklist based on the items of the Clear Communication Index tool. The statistical population of the third phase was parents and educators in Tehran city. Using available sampling method, 70 people were selected and randomly assigned to the two groups. The research tool was a researcher-made test of sexual education knowledge. The results of one-sample t-test showed that the children's sexual multimedia has the necessary validity according to experts (sig: 0.000, t: 23/319) and has a significant effect on the knowledge of parents and educators (T: 3.602, sig: 0.001). The production process of this instructional package, while having implications for designing health-oriented content, can play a significant role in raising the level of awareness of parents and educators.

Keywords: Instructional Design, Instructional Multimedia, Religious and cultural principles, sexual education.

---

^۱ Asistent Professor, Department of psychology and Education, Kharazmi University, Tehran, Iran.

^۲ Asistent Professor, Department of psychology and Education, Kharazmi University, Tehran, Iran.
Mohammadhasani_19@yahoo.com